

COMERÇ

RESUM

En aquest apartat analitzam l'evolució del sector comercial a les Illes Balears; en primer lloc, en consideram les principals variables estructurals i, seguidament, n'estudiam l'evolució més recent.

Del resultat d'aquesta anàlisi es desprèn que l'any 2003 hi havia a les Illes Balears 18.959 empreses del sector del comerç, és a dir, el 24,96% del total d'empreses. Un 69% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall; un 21%, al comerç a l'engròs, i un 10%, a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles.

Des d'un punt de vista estructural, l'enquesta anual de comerç del 2001*, l'última de què es disposa en data d'avui, ens informa que el sector del comerç va moure l'any 2001 una xifra de negoci 8.772 milions d'euros, i el valor de la producció agregada va ser de 2.316 milions. Més d'un 67% d'aquesta producció agregada generà un valor afegit, distribuït un 52% en despeses de personal i un 48% en excedent brut d'explotació. En conjunt, el sector del comerç aportà l'any 2001 un 10,66% del valor afegit brut (VAB) generat a les Illes Balears, i un 12,35% del VAB del sector serveis.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2001 de 62.103 de mitjana al llarg de l'any. Finalment, la productivitat global del sector se situà entorn als 23.880 euros per persona ocupada, és a dir, 1.739 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol, cosa que es pot matisar segons quin sigui el subsector analitzat, ja que, per exemple, en el comerç al detall la productivitat és força semblant.

Si ens fixam en l'evolució conjuntural del sector, podem comprovar que, a les Illes Balears, les vendes del comerç al detall varen créixer durant el 2003 un 4,17%, per davall del creixement mitjà observat a la resta de comunitats autònomes, que va ser del 5,68%. Altrament, l'ocupació en el comerç al detall va créixer un 0,2%, mentre que a escala de l'Estat espanyol va créixer un 3,3%. D'altra banda, la inflació en el sector del comerç al detall s'estima que va ser el 2003 del 2,3%, set dècimes més baixa que la inflació a l'Estat espanyol.

* S'ha d'advertir que les dades que es manegen pertanyen a l'INE i que les darreres són les corresponents al 2001. Les úniques dades desagregades per subsectors corresponents a Balears, són les que es publiquen en aquesta *Memòria del CES*.

9.1.

INTRODUCCIÓ

Així com defineix la *Llei 11/2001 de 15 de juny, d'ordenació de l'activitat comercial a les Illes Balears*, s'entén per activitat comercial "la consistent a situar o oferir en el mercat els productes naturals o elaborats, per compte propi o aliè, mitjançant persones físiques o jurídiques, així com els serveis que se'n derivin, independentment de la modalitat o del suport emprat per a la seva realització, tant si es du a terme en règim de comerç a l'engròs o al detall".

Tenint en compte aquesta definició de l'activitat comercial i prenent com a referència la *Clasificación Nacional de Actividades Económicas* (CNAE 93), el conjunt de l'activitat comercial queda compresa en tres grups d'activitats:

- a) Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor (en endavant, venda, manteniment i reparació de vehicles)
- b) Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes (en endavant, comerç a l'engròs)

- c) Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics (en endavant, comerç al detall)

Així doncs, aquest és el marc a partir del qual analitzarem les principals variables del sector comercial, primerament, fent referència a l'activitat comercial en el seu conjunt i, després, específicament a cadascun dels tres grups d'activitats que hem esmentat.

9.2.

L'ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERCIAL

Segons l'Institut Nacional d'Estadística, a les Illes Balears hi havia l'any 2003 un total 18.959 empreses comercials. Respecte del 2002, s'experimentà un augment del 2%, amb 370 empreses més. Però per copsar la rellevància d'aquestes xifres convé posar-la en relació amb el nombre d'empreses de la resta de sectors econòmics. (Vegeu el quadre I-73)

D'aquesta manera, s'observa que l'activitat comercial l'any 2003 concentrava el 24,96% del total d'empreses que hi havia a les Illes Balears. A més, dins el sector serveis, una de cada tres empreses es dedicava a l'activitat comercial. No obstant, l'increment en el nombre d'empreses del sector del comerç va ser en el 2003 inferior a l'increment experimentat en el conjunt del sectors econòmics que, de mitjana, va ser del 3,53%.

També destaca que cada empresa de la branca del comerç presentàs una mitjana d'1,19 locals, per a un total de 22.579 locals comercials. Aquesta ràtio es manté com la més elevada de tots els sectors, la qual cosa és indicativa de l'alt grau de sucursalització del món del comerç.

Una altra dada que pot ajudar a entendre el pes del comerç dins el conjunt de l'economia balear és l'índex comercial que elabora "la Caixa" i que, en base a la recaptació de l'impost d'activitats econòmiques (IAE), reflecteix el pes relatiu de l'activitat comercial respecte del total de l'Estat espanyol. El valor d'aquest índex, referit a 2002, era de 2.234, és a dir, que

QUADRE I-73. DISTRIBUCIÓ DEL NOMBRE D'EMPRESES I LOCALS PER SECTORS (2003)

Sector	Nre. d'empreses	Nre. de locals	Locals per empresa
Indústria	5.392	7,10%	5.902
Construcció	12.838	16,90%	14.396
Comerç	18.959	24,96%	22.579
Resta de serveis	38.762	51,04%	44.271
Total	75.951	100%	87.148

Font: INE. DIRCE 2003. Elaboració pròpia.

l'activitat comercial a les Illes Balears representava un 2,23% de l'activitat comercial arreu de l'Estat espanyol. És l'activitat comercial al detall la que comptava amb una millor posició relativa que no pas el comerç a l'engròs. D'altra banda, el pes de l'activitat comercial va ser lleugerament inferior al pes demogràfic i al pes econòmic general que tenien les Illes Balears en el context espanyol. (Vegeu el quadre I-74)

Quant a les empreses comercials, l'any 2003 les que tenien un major pes eren clarament les que es dedicaven al comerç al detall, amb 13.090 empreses, mentre que 4.051 empreses eren de comerç a l'engròs, i 1.818 eren empreses del subsector de venda, manteniment i reparació de vehicles. (Vegeu el quadre I-75). A més, les empreses de comerç al detall varen ser les que més varen créixer (en nombre) respecte de l'any 2002, registrant-se'n 272 empreses més.

QUADRE I-74. PES DE L'ACTIVITAT COMERCIAL A LES ILLES BALEARS (2001-2002)

	2001	2002
Índex comercial	2.234	2.234
Majorista	2.008	2.032
Minorista	2.367	2.351
Índex activitat econòmica	2.319	2.333
Índex demogràfic	2.192	2.301

Font: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya 2003 i 2004*.

QUADRE I-75. NOMBRE DE COMERÇOS SEGONS LA SEVA ACTIVITAT PRINCIPAL I EL NOMBRE D'ASSALARIATS (2003)

Activitat	Total	Sense assalariats	De 1 a 5 assalariats	De 6 a 19 assalariats	De 20 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 o més assalariats
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor	1.818	694	877	197	36	12	2
Venda de vehicles de motor	307	136	103	38	20	9	1
Manteniment i reparació de vehicles de motor	1.201	458	635	101	6	1	0
Venda de recanvis i accessoris de vehicles de motor	137	55	57	16	7	1	1
Venda, manteniment i reparació de motocicletes i ciclomotors, i dels seus recanvis i accessoris	87	39	39	9	0	0	0
Venda al detall de carburants per a l'automoció	86	6	43	33	3	1	0
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	4.051	1.792	1.566	555	118	15	5
Intermediaris del comerç	1.132	892	228	10	2	0	0

Continua

QUADRE I-75. NOMBRE DE COMERÇOS SEGONS LA SEVA ACTIVITAT PRINCIPAL I EL NOMBRE D'ASSALARIATS (2003)

Activitat	Total	Sense assalariats	De 1 a 5 assalariats	De 6 a 19 assalariats	De 20 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 o més assalariats
Comerç a l'engròs de primeres matèries agràries i d'animals vius	160	54	76	25	5	0	0
Comerç a l'engròs de productes alimentaris, begudes i tabac	1.022	323	478	179	35	5	2
Comerç a l'engròs de productes de consum, diferents dels alimentaris	886	300	413	137	28	6	2
Comerç a l'engròs de productes semielaborats, ferralla i productes de rebuig	479	110	201	129	35	4	0
Comerç a l'engròs de maquinària i equips	339	100	159	68	11	0	1
Altres tipus de comerç a l'engròs	33	13	11	7	2	0	0
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics	13.090	6.505	5.772	733	58	13	9
Comerç al detall en establiments no especialitzats	926	441	388	77	12	5	3
Comerç al detall d'aliments, begudes i tabac en establiments especialitzats	1.789	831	882	74	2	0	0
Comerç al detall de productes farmacèutics, articles mèdics, bellesa i higiene	580	107	418	51	2	2	0
Altres tipus de comerç al detall d'articles nous en establiments especialitzats	7.953	3.613	3.799	496	36	4	5
Comerç al detall de béns de segona mà, en establiments	61	38	22	1	0	0	0
Comerç al detall fora d'establiments	1.444	1.237	177	21	6	2	1
Reparació d'efectes personals i estris domèstics	337	238	86	13	0	0	0
Total	18.959	8.991	8.215	1.485	212	40	16

Font: INE. DIRCE 2003. Elaboració pròpia.

Pel que fa al nombre d'assalariats, el 47,42% de les empreses no registrava cap persona assalariada, mentre que el 43,33% tenien d'1 a 5 assalariats i el 7,83% en tenien de 6 a 19. El comerç al detall és el grup d'activitat que presentava globalment un menor nombre d'assalariats per empresa, mentre que les empreses que es dedicaven a la venda,

manteniment i reparació de vehicles eren les que més persones assalariades ocupaven per empresa.

També convé posar esment en la superfície mitjana dels establiments comercials i en les diferències que s'hi observaven segons el tipus d'activitat. En aquest cas, la font d'informació és l'Anuari Econòmic

d'Espanya 2004 que publica "la Caixa", on el nombre d'activitats comercials s'aproxima a partir de les llicències de comerç subjectes a l'IAE.

El nombre d'establiments comercials, dels quals no n'existeix informació censal, s'aproxima a partir del nombre d'activitats econòmiques (malgrat que un establiment comercial pot tenir una o diverses activitats). Així, al 2003 hi havia a les Illes Balears 24.759 establiments comercials, un 2,4% més que el 2002. Estam parlant

de 3.641 activitats comercials a l'engròs i 21.118 activitats comercials al detall. (Vegeu el quadre I-76)

Durant el període 1997-2003 el nombre d'establiments comercials a l'engròs va créixer un 7,9%, mentre que els de comerç al detall ho va fer un 14,9%. El comerç al detall de productes d'alimentació va créixer un 20,4%, el de productes de no alimentació ho va fer en un 12,1%, mentre que el comerç mixt va créixer un 20,6%. (Vegeu el quadre I-77)

QUADRE I-76. NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS D'ACTIVITAT

Tipus de comerç	2002	2003	% Var. 03/02
A l'engròs	3.542	3.641	2,8
Primeres matèries agràries, alim., begudes i tabac	1.488	1.515	1,8
Tèxtil, confecció, calçat i articles de cuir	206	217	5,3
Productes farmac., perfum i manteniment de la llar	306	326	6,5
Comerç a l'engròs d'articles de consum durador	539	566	5,0
Comerç a l'engròs interindustrial	108	110	1,9
Altre comerç a l'engròs interindustrial	575	594	3,3
Altre comerç a l'engròs no especificat	320	313	-2,2
Al detall	20.637	21.118	2,3
Alimentació	5.870	5.993	2,1
No-alimentació	13.380	13.673	2,2
Vestit i calçat	3.727	3.799	1,9
Llar	3.575	3.631	1,6
Resta de no-alimentació	6.078	6.243	2,7
Comerç mixt i altres	1.387	1.452	4,7
Grans magatzems	4	4	0,0
Hipermercats	20	21	5,0
Magatzems populars	27	31	14,8
Mercats i comerç ambulat	595	651	9,4
Altres	741	745	0,5
Total	24.179	24.759	2,4

Font: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya 2003 i 2004*.

QUADRE I-77. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS DE COMERÇ (1997-2003)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
A l'engròs	3.374	3.408	3.475	3.465	3.517	3.542	3.641
Al detall	18.378	19.436	19.924	20.133	20.458	20.637	21.118
Alimentació	4.977	5.679	5.845	5.785	5.907	5.870	5.993
No alimentació	12.197	12.514	12.795	13.063	13.229	13.380	13.673
Comerç mixt i altres	1.204	1.243	1.284	1.285	1.322	1.387	3.631
Total	21.752	22.844	23.399	23.598	23.975	24.179	24.759

Font: "La Caixa". Anuari Econòmic d'Espanya (diversos anys).

En conjunt, els establiments de comerç al detall tenien una superfície mitjana de 143,67 m² per establiment. D'entre aquests, els establiments l'activitat principal dels quals era la distribució de productes d'alimentació eren els de menor superfície mitjana, amb 72,17 m²; els comerços que no eren d'alimentació

(vestit i calçat, llar i altres) ocupaven de mitjana 131,71 m²; per la seva banda, el comerç mixt (grans magatzems, hipermercats, magatzems populars, mercats i comerç ambulant, i altres) era el que comptava amb establiments més grans, amb 205,88 m² de mitjana. (Vegeu el quadre I-78)

QUADRE I-78 SUPERFÍCIE DELS ESTABLIMENTS COMERCIALS AL DETALL (2003)

Tipus de comerç	Superfície	
	Total	Mitjana
Alimentació	432.489 m ²	72,17 m ²
No-alimentació	1.800.928 m ²	131,71 m ²
Vestit i calçat	305.654 m ²	80,46 m ²
Llar	825.211 m ²	227,27 m ²
Resta de no-alimentació	670.063 m ²	107,33 m ²
Comerç mixt i altres	298.940 m ²	205,88 m ²
Grans magatzems	81.992 m ²	20.498,00 m ²
Hipermercats	77.589 m ²	3.694,71 m ²
Magatzems populars	15.910 m ²	513,23 m ²
Altres	123.449 m ²	189,63 m ²
Total	2.532.357 m ²	143,67 m ²

Font: La Caixa, Anuari Econòmic d'Espanya 2004.

La superfície total del comerç al detall experimentà, entre 1998 i 2003, un increment d'un 8%, encara que la superfície del comerç mixt i altres tipus de comerç va patir una disminució del 1,5%, amb una important reducció al 2001 i una recuperació al 2002 i 2003. (Vegeu el quadre I-79)

ELS CENTRES COMERCIALS

A finals de l'any 2003, després de l'obertura de l'Ocimax Mallorca (promogut pels Multicines Porto Pi), hi havia a Mallorca un total de 9 centres comercials³⁹. Un centre comercial s'entén com "el conjunt d'esta-

bliments comercials independents, planificats i desenvolupats per una o diverses entitats, amb criteri d'unitat, el volum, mescla comercial, serveis comuns i activitats complementàries dels quals estan relacionades amb el seu entorn, i que disposa permanentment d'una imatge i gestió unitàries"⁴⁰. Aquests centres comercials tenien una superfície total⁴¹ de 189.808 m² i donaven cabuda a 333 establiments. La seva superfície mitjana era de 21.089,78 m², mentre que la densitat de centres comercials de les Illes Balears era al 2003 de 200 m² per cada 1.000 habitants, una xifra inferior als 211 m²/1.000 h. de l'Estat espanyol. (Vegeu el quadre I-80)

QUADRE I-79. EVOLUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE COMERCIAL MINORISTA PER TIPUS DE COMERÇ (1998-2003)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Alimentació	—	377.560	385.818	396.181	406.915	432.489
No alimentació	—	1.664.111	1.712.146	1.735.969	1.760.693	1.800.928
Comerç mixt i altres	—	303.553	311.511	268.088	294.924	298.940
Total	2.287.960	2.345.224	2.409.475	2.400.238	2.462.532	2.532.357

* Unitat: m²

Font: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya* (diversos anys).

QUADRE I-80. ELS CENTRES COMERCIALS DE LES ILLES BALEARS. ANY 2003

	Nombre	Superfície m ²	
		Total	Mitjana
Calvià	1	6.140	6.140,00
Marratxí	2	75.900	37.950,00
Palma	6	107.768	17.961,33
Total	9	189.808	21.089,78

Fonts: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya 2002*, i Associació Espanyola de Centres Comercials.

39. Mercadona (Palmanova), Alcampo (Marratxí), Festival Park (Marratxí), Ocimax (Palma), Portopí (Palma), s'Escorxador (Palma), Radio Borne (Palma), Carrefour Palma II (Coll d'en Rabassa) i Carrefour Palma I (Palma). En el cas d'Ocimax només es dona activitat d'oci.

40. Associació Espanyola de Centres Comercials.

41. Superfície bruta arrendable.

9.3.

ELS AGREGATS PRINCIPALS DEL SECTOR COMERCIAL

En aquest apartat s'analitzen les principals variables estructurals del sector comercial a partir de l'enquesta de serveis de l'Institut Nacional d'Estadística.⁴² També, s'assenyalen els grans trets estructurals del comerç balear en relació amb la resta de l'Estat.

9.3.1. ASPECTES METODOLÒGICS

Els agregats principals del sector comercial els obtenim a partir de la informació que ofereix l'enquesta anual de comerç de l'any 2001, que va elaborar l'INE. Aquesta enquesta es va realitzar per primera vegada el 1999, encara que de manera transitòria, fins que es va vincular a l'enquesta de serveis, que presenta d'ençà de l'any 2000 un estudi integrat del sector, cosa que fins aleshores s'havia fet de manera discontinua i dispersa.

Els resultats de l'enquesta varen ser publicats per l'INE el mes de juliol del 2003. En qualsevol cas, tot i el decalatge temporal entre l'any de realització de l'enquesta i el de la disposició de les dades, no es pot perdre de vista l'oportunitat que representa una operació d'aquestes característiques a l'hora de comptar d'ara endavant amb una potent referència estadística a partir de la qual poder analitzar el sector del comerç. En general, no es realitzaran comparacions entre les dades del 2001 i

les d'anys anteriors, ja que el tractament de les dades de què es disposa va seguir criteris no homogenis, cosa que podria produir interpretacions esbiaixades.

9.3.2. TRETOS PRINCIPALS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL

La productivitat en el sector del comerç a les Illes Balears va ser l'any 2001 de 23.880 euros, és a dir, 1.739 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol. Segons es desprèn de les taxes calculades per al global del sector, la generació de valor afegit a partir de la producció va ser 7 punts més alta a les Illes Balears (64%) que a l'Estat espanyol (57%). En la distribució d'aquest valor afegit també s'observen algunes diferències: a les Illes Balears les despeses de personal, del 52%, varen ser proporcionalment lleugerament més baixes que a l'Estat espanyol, on foren del 55%; mentrestant, l'excedent brut d'explotació demostrà lògicament una dinàmica inversa, és a dir, una taxa del 48% a les Illes Balears i del 45% a l'Estat espanyol. (Vegeu el quadre I-81)

Si ho desglossam per subsectors, la major productivitat del sector del comerç que s'ha observat a l'Estat espanyol respon al diferencial de productivitat manifestat en el comerç a l'engròs i, sobretot, en la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. En canvi, la productivitat del comerç al detall de les Illes Balears és força semblant a la de l'Estat espanyol. (Vegeu el gràfic I-18)

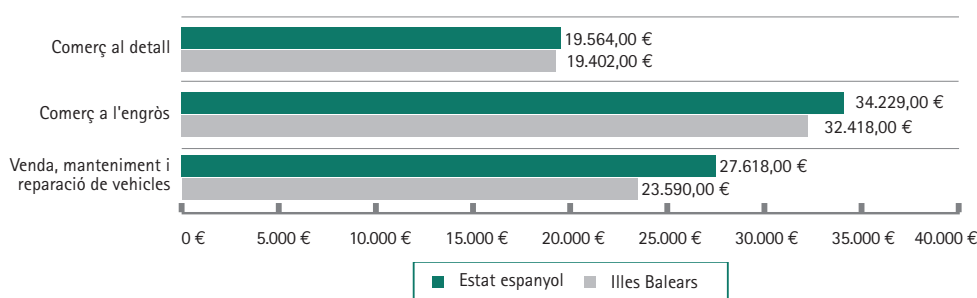
42. Vegeu: Memòria del CES 2002 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears, Consell Econòmic i Social, 2003, p. 196.

**QUADRE I-81. PRINCIPALS INDICADORS DEL SECTOR DEL COMERÇ
A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL (2001)**

	Illes Balears	Estat espanyol	Diferència
Productivitat (en euros)	23.880	25.619	-1.739
Taxa de valor afegit	64,00%	57,10%	6,90%
Taxa de despeses de personal	51,50%	54,82%	-3,32%
Taxa d'excedent brut d'explotació	48,50%	45,18%	3,32%

Fonts: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-18
**Productivitat del sector del comerç a les Illes Balears
i a l'Estat espanyol (2001)**

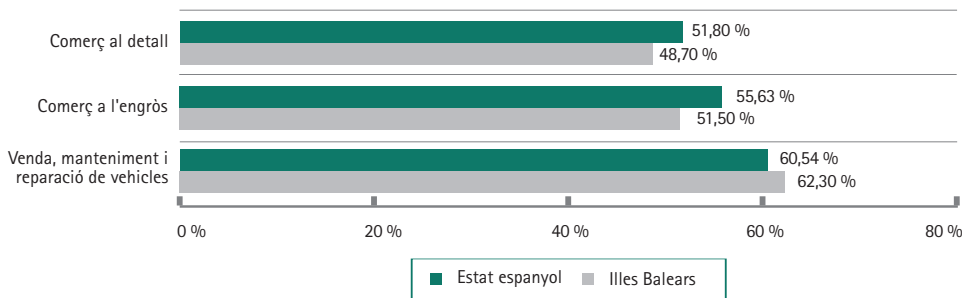

Font: Elaboració pròpia.

Seguint l'esquema comparatiu entre els resultats a les Illes Balears i a l'Estat espanyol, pel que fa a la taxa de valor afegit, s'observa una clara divergència. Mentre que a les Illes Balears la major taxa de valor afegit la genera el comerç al detall, amb un 71%, a l'Estat espanyol aquest subsector només genera un 42% de valor afegit. Pel que fa al comerç a l'engròs, les diferències també són notòries en favor de les Illes Balears, on aquest subsector genera un 65% de valor afegit, mentre que al conjunt de l'Estat espanyol aquesta taxa només és del 52%. En el subsector de l'automoció es gira la truita i, mentre que a l'Estat espanyol la taxa de valor afegit arriba al 65%, a les Illes Balears només va ser de 45%.

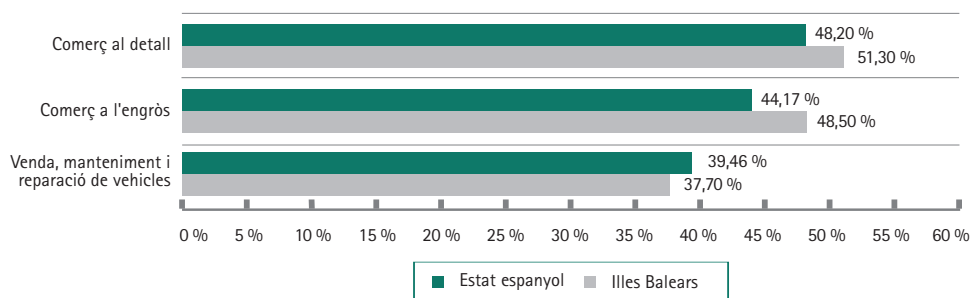
D'altra banda, la distribució del valor afegit per subsectors ofereix un panorama força més parell entre les Illes Balears i l'Estat espanyol. En tots dos casos el major percentatge de despeses de personal correspon al subsector de l'automoció (62% i 61%, respectivament), mentre que en el subsector del comerç al detall, les despeses de personal no arriben, pel que fa a les Illes Balears, al 50%, i són a l'Estat espanyol del 52%. L'excedent brut d'explotació que es desprèn del valor afegit generat és, en canvi, proporcionalment superior en el subsector del comerç al detall que a la resta de subsectors i, en el cas de l'automoció, ni a les Illes Balears ni a l'Estat espanyol, no arriba tan sols al 40%. (Vegeu els gràfics I-19 i I-20)

Gràfic I-19
Taxa de despeses de personal del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2001)

Font: Elaboració pròpia.

Gràfic I-20
Taxa d'excedent brut d'explotació del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2001)

Font: Elaboració pròpia.

9.3.3. ANÀLISI DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS

Segons es desprèn de les dades de l'enquesta, el sector del comerç va moure l'any 2001 una xifra de negoci de 8.772 milions d'euros, que es distribuïa entre els 5.643 milions d'euros de les petites empreses (amb menys de 20 persones

ocupades) i els 3.129 de les grans empreses (amb 20 o més persones ocupades). D'altra banda, el valor de la producció agregada va ser de 2.317 milions d'euros. Més d'un 67% d'aquesta producció agregada generarà un valor afegit distribuït un 52% en despeses de personal i un 48% en excedent brut d'explotació. (Vegeu el quadre I-82)

**QUADRE I-82. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL
SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES (2001)**

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
1. Xifra de negoci	5.643.163,32	3.128.920,91	8.772.084,23
2. Variació d'existències	257,49	-270,04	-12,55
3. Treballs realitzats per l'empresa per a l'immobilitzat	1.590,26	252,62	1.842,88
4. Altres ingressos de gestió	34.283,14	58.926,54	93.209,68
5. Consum de mercaderies	4.070.825,44	2.404.887,70	6.475.713,14
6. Treballs realitzats per altres empreses	41.435,66	33.096,71	74.532,37
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	1.567.033,11	749.845,62	2.316.878,73
8. Consum de primeres matèries i altres aprovisionaments	143.853,04	40.295,32	184.148,36
9. Despeses en serveis exteriors	410.262,48	217.633,81	627.896,29
10. Altres despeses de gestió	3.910,04	2.803,44	6.713,48
11. Valor afegit a preus de mercat (7-8-9-10)	1.009.007,55	489.113,05	1.498.120,60
12. Impostos lligats a la producció i als diferents productes	20.566,06	4.337,81	24.903,87
13. Subvencions a l'explotació	2.536,10	7.297,04	9.833,14
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	990.977,59	492.072,28	1.483.049,87
15. Despeses de personal	470.572,58	293.461,96	764.034,54
Sous i salaris	373.386,05	226.925,09	600.311,14
Indemnitzacions	1.794,08	2.116,90	3.910,98
Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	93.554,17	61.671,06	155.225,23
Aportacions a sistemes complementaris de pensions	204,27	309,82	514,09
Altres despeses socials	1.634,01	2.439,09	4.073,10
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	520.295,01	198.608,32	718.903,33

Unitat: milers d'euros.

Font: INE, enquesta anual de comerç, i elaboració pròpia.

En conjunt, el sector del comerç aportà l'any 2001 un 10,66% del valor afegit brut (VAB) generat a les Illes Balears i un 12,35% del VAB del sector serveis.⁴³ La

productivitat global del sector se situà entorn dels 23.880 euros per persona ocupada, i va ser més alta en les grans empreses que es dedicaven al comerç a l'engròs.

43. INE, comptabilitat regional d'Espanya (CRE-95).

Si distingim entre els tres subsectors que configuren el sector del comerç, s'observa que s'hi produïren resultats força diferents. Així, la xifra de negoci generada pel comerç a l'engròs, 3.999 milions d'euros, representa gairebé el 50% de la xifra de negoci del conjunt del sector. En canvi, pel que fa al valor de la producció, no hi hagué tanta diferència entre el comerç a l'engròs i el comerç al detall, que generaren respectivament un 41% i un 42% de la producció total del sector, mentre que l'automoció fou la responsable de l'altre 17%. (Vegeu el quadre I-83)

Sí s'observaren diferències importants entre els diferents subsector amb relació al valor afegit generat a partir del procés productiu. Concretament, el subsector que generà un major valor afegit és el del comerç al detall, en què un 71% de la producció va ser valor afegit. Aquest per-

centatge es reduí en els casos del comerç a l'engròs i l'automoció a un 65% i a un 47%, respectivament.

La distribució del valor afegit també va ser força desigual entre els diferents subsectors. El comerç al detall i a l'engròs en destinaren respectivament un 51% i un 49% a excedent brut d'explotació, mentre que l'automoció hagué de fer front a unes despeses de personal molt més importants: un 62%. Cal esmentar també que el comerç a l'engròs va ser responsable, per si sol, del 55% de la inversió bruta en béns materials.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2001 de 62.103 de mitjana al llarg de l'any. Si n'observam el comportament per trimestres, es constata una certa estacionalitat, que tendeix a incrementar l'ocupació en el

QUADRE I-83. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2001)

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Xifra de negoci	1.543.449	3.998.792	3.229.843	8.772.084
Valor de la producció	396.975	946.811	973.092	2.316.878
Valor afegit als preus del mercat	182.829	618.906	696.385	1.498.120
Valor afegit al cost dels factors	184.796	610.958	687.295	1.483.049
Despeses de personal	115.074	314.493	334.580	764.147
Excedent brut d'explotació	69.722	296.465	352.715	718.902
Compres i despeses en béns i serveis	1.418.662	3.460.522	2.575.490	7.454.674
Compres de béns i serveis per a la revenda	1.205.187	3.136.041	2.301.026	6.642.254
Inversió bruta en béns materials	47.476	108.134	40.199	195.809
Personal ocupat (30/09)	8.014	19.729	36.205	63.948
Personal remunerat (30/09)	6.382	17.161	23.189	46.732

Unitat: dades econòmiques en milers d'euros.
Font: INE, enquesta anual de comerç.

segon i tercer trimestre. El 75% d'aquesta ocupació el generen les petites empreses. Per subsectors, el comerç al detall concentra el 57% del total de l'ocupació del sector comercial; el comerç a l'engròs, un 29%, i l'automoció, un 14%. (Vegeu el quadre I-84)

Si analitzem l'estructura laboral del sector comercial, veiem que l'estabilitat de l'ocupació va estar per sobre del 67%, i varen ser els treballadors de les petites empreses els que gaudiren d'una estabilitat major

(del 73%, enfront del 56% de les grans empreses). Respecte de la participació femenina, observem que els valors se situaven per sobre del 40%. La taxa d'externalitat en l'ocupació va ser ínfima, amb uns valors sempre inferiors al 2%. (Vegeu el quadre I-85)

Si fem referència als tres subsectors, l'estabilitat en l'ocupació va ser més alta en l'automoció i en el comerç a l'engròs, un 73% i un 69% respectivament, mentre que en el comerç al detall va ser del 64%.

QUADRE I-84. PERSONES OCUPADES SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES DEL SECTOR DEL COMERÇ (2001)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
I trimestre	45.048	15.085	60.133
II trimestre	47.384	15.990	63.374
III trimestre	47.715	16.208	63.923
IV trimestre	45.251	15.731	60.983
Mitjana anual	46.350	15.754	62.103

Font: INE, enquesta anual de comerç.

QUADRE I-85. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS AMB EL FACTOR TREBALL (2001)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
Persones ocupades per empresa	2,6	50,4	3,4
Personal extern per empresa	0,0	0,7	0,0
Productivitat (euros)	21.381	31.235	23.880
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	72,7%	56,3%	67,1%
Taxa de participació femenina	44,1%	41,8%	43,5%
Taxa d'ocupació femenina assalariada	42,4%	41,8%	42,2%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	1,1%	1,6%	1,3%

Font: INE, enquesta anual de comerç.

La participació femenina, en canvi, és majoritària en el comerç al detall, en què les dones són majoria, amb una taxa superior al 60%, però molt més modesta en el comerç a l'engròs, un 24%, i en l'automoció, un 14%. Per una altra banda, l'externalitat en l'ocupació torna a ser testimonial en tots els casos, novament sempre per sota del 2%. (Vegeu el quadre I-86)

9.4.

EVOLUCIÓ CONJUNTURAL DEL COMERÇ AL DETALL

Per calibrar l'evolució més recent del comerç al detall disposam de la informació que proporciona l'enquesta de conjuntura de comerç al detall, que publica mensualment l'INE. El problema d'aquesta enquesta és que es va començar a fer al gener del 2002 i, per tant, no ens ofereix gaire perspectiva històrica per establir comparacions. Així i tot, una anàlisi del

món del comerç no pot prescindir de l'únic índex oficial que actualment es publica sobre l'evolució conjuntural, en aquest cas, del comerç al detall.

L'índex de comerç al detall, base 2002, ens mostra l'evolució de les vendes del comerç al detall. A les Illes Balears, les vendes varen créixer durant el 2003 un 4,17%, per davall del creixement mitjà que s'observa a la resta de comunitats autònomes, que va ser del 5,68%. (Vegeu el quadre I-87)

Al llarg del 2003 el comerç al detall va seguir a les Illes Balears una tendència clarament marcada per l'efecte de l'estacionalitat, característic de la nostra economia. D'aquesta manera, va ser entre els mesos de maig i octubre que s'experimentà un volum de vendes més important respecte de la resta de l'any. Si ho comparem amb els mateixos mesos de l'any anterior, només en els mesos de gener i març disminuïren les vendes respecte de l'any precedent. El mes de juliol va ser el d'un major nombre de vendes, en coinci-

QUADRE I-86. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS AMB EL FACTOR TREBALL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2001)

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Persones ocupades per empresa	4,5	4,8	2,8	3,4
Personal extern per empresa	0,0	0,1	0,0	0,0
Productivitat (euros)	23.590	32.418	19.402	23.880
Taxa d'estabilitat en l'ocupació	72,9%	68,9%	64,2%	67,1%
Taxa de participació femenina	14,2%	24,0%	60,7%	43,5%
Taxa d'ocupació femenina remunerada	15,0%	24,6%	62,8%	42,2%
Taxa d'externalitat en l'ocupació	0,5%	1,7%	1,2%	1,3%

Font: INE, enquesta anual de comerç.

**QUADRE I-87. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL PER COMUNITATS AUTÒNOMES.
UNITAT: BASE 2001 (PREUS CORRENTS) (2002-2003)**

	2002	2003	% variació
Andalusia	104,9	109,8	4,69
Aragó	103,3	107,0	3,53
Astúries	103,5	110,9	7,23
Illes Balears	102,2	106,4	4,17
Canàries	104,7	113,3	8,23
Cantàbria	101,4	108,1	6,57
Castella i Lleó	105,6	108,1	2,38
Castella-la Manxa	105,2	112,3	6,71
Catalunya	106,3	114,2	7,43
Com. Valenciana	107,8	113,9	5,66
Extremadura	105,5	114,9	8,87
Galícia	105,6	113,2	7,19
Madrid	103,4	107,5	3,94
Múrcia	108,6	118,1	8,70
Navarra	103,9	112,9	8,64
País Basc	103,0	108,3	5,09
La Rioja	105,0	112,6	7,20
Ceuta	97,9	98,0	0,10
Melilla	101,0	104,3	3,36
Espanya	105,0	111,0	5,68

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

dir l'afluència turística estival amb les rebaixes de l'estiu. Com l'any 2002, el més de desembre del 2003 fou protagonista d'una pujada important de les vendes, de més de 20 punts respecte del mes de novembre, gràcies a l'efecte del Nadal. (Vegeu el quadre I-88)

Si ho comparem amb l'evolució que ha seguit a l'Estat espanyol, l'estacionalitat de l'economia il·lenca és, una altra vegada, l'element explicatiu del valor major de l'índex a les Illes Balears entre els mesos de maig i octubre, mentre que la resta de l'any se situava per davall de l'índex registrat a l'Estat espanyol. En ambdós casos, deixant de banda els efectes estacionals, s'eviden-

cia una lleugera tendència creixent al llarg de l'any 2003, més pronunciada en el cas de l'Estat espanyol. (Vegeu el gràfic I-21)

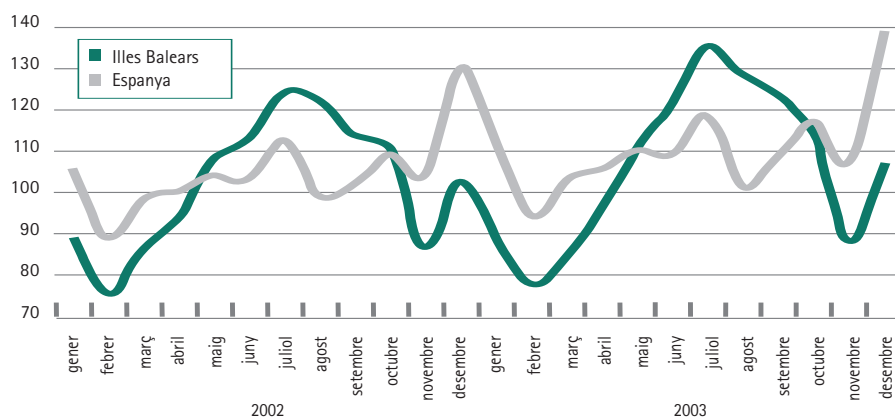
El comportament del comerç al detall durant el 2003 pel que fa a l'ocupació va ser força similar a l'evolució de les vendes que acabam de comentar. Així, l'ocupació en el comerç al detall es va mantenir pràcticament estable, i va davallar fins i tot un 0,2%, mentre que en l'àmbit de l'Estat espanyol l'ocupació va augmentar un 3,3%. (Vegeu el quadre I-89)

Al marge d'aquesta lleugera tendència creixent de l'ocupació respecte de l'any anterior, es constata també la presència d'una

QUADRE I-88. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL (2003)			
UNITAT: BASE 2001 (PREUS CORRENTS)			
	Índex	% variació mensual	% variació interanual
Gener	88,8	-13,90	-0,40
Febrer	78,1	-12,10	2,60
Març	85,4	9,30	-0,80
Abril	96,4	13,00	2,90
Maig	111,3	15,40	2,80
Juny	121,4	9,10	7,30
Juliol	134,9	11,10	8,90
Agost	128,4	-4,80	5,30
Setembre	123,0	-4,20	7,60
Octubre	113,9	-7,40	4,10
Novembre	88,4	-22,40	1,30
Desembre	107,3	21,30	4,00

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Gràfic I-21
Índex de comerç al detall (2002-2003)
Unitat: base 2001 (preus corrents)

Font: Elaboració pròpia.

pauta estacional en els termes de l'evolució de les vendes. (Vegeu el quadre I-90)

Pel que fa als preus, no es disposa de cap indicador que abasti el sector del comerç

al detall en conjunt. En qualsevol cas, sí que és possible aproximar-s'hi a partir dels preus dels grups de productes que són característics de la venda al detall i que, per tant, poden ser representatius

**QUADRE I-89. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL PER COMUNITATS AUTÒNOMES.
UNITAT: BASE 2001 (2002-2003)**

	2002	2003	% variació
Andalusia	103,2	107,6	4,19
Aragó	101,8	104,9	3,07
Astúries	101,0	102,2	1,14
Illes Balears	100,8	100,5	-0,22
Canàries	103,5	107,7	4,06
Cantàbria	101,8	105,1	3,24
Castella i Lleó	102,5	104,2	1,71
Castella-la Manxa	102,3	105,9	3,47
Catalunya	103,0	106,4	3,28
Com. Valenciana	102,3	104,8	2,44
Extremadura	102,2	103,7	1,49
Galícia	100,6	104,4	3,80
Madrid	106,4	111,4	4,68
Múrcia	104,1	108,8	4,51
Navarra	101,6	105,9	4,18
País Basc	102,8	105,2	2,41
La Rioja	106,1	109,7	3,35
Ceuta	102,9	106,6	3,59
Melilla	102,2	99,3	-2,84
Espanya	103,2	106,6	3,30

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

**QUADRE I-90. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL PER TRIMESTRES.
UNITAT: BASE 2001 (2003)**

	Índex	% variació mensual	% variació interanual
I trimestre	97,4	-3,00	1,00
II trimestre	102,5	5,30	-0,10
III trimestre	102,9	0,40	-0,80
IV trimestre	99,3	-3,50	-1,10

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

dels preus del sector. Així, hem obtingut un indicador de l'evolució dels preus del sector del comerç a partir de la combinació dels preus dels grups de productes

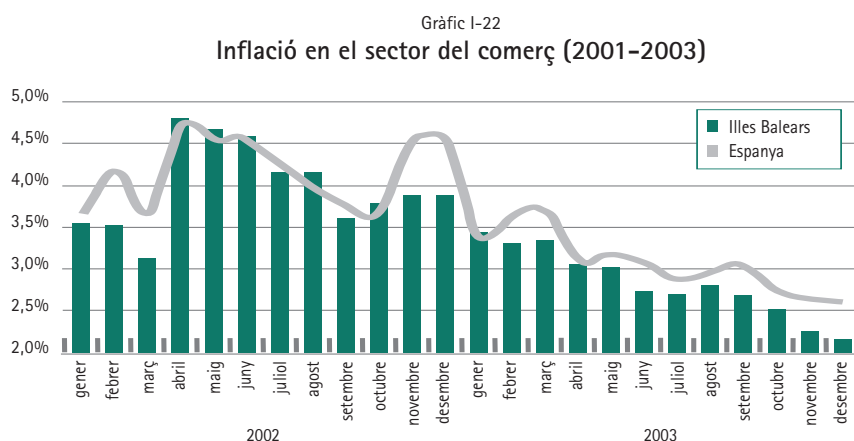
següents: l'alimentació i les begudes no alcohòliques, les begudes alcohòliques i el tabac, el vestit i el calçat, el parament de la llar i la medicina.

La inflació en el sector del comerç al detall va ser el 2003 del 2,3%, set dècimes més baixa que la inflació a l'Estat espanyol. Els preus seguiren una tendència alcista, tot i que, als mesos d'hivern (gener, febrer i desembre) i als d'estiu

(juny, juliol i agost), o varen créixer respecte del mes anterior o es varen mantenir estables. Respecte del 2002, el primer i segon trimestres foren els períodes més inflacionistes. (Vegeu el quadre I-91 i el gràfic I-22)

QUADRE I-91. ÍNDEX DE PREUS AL CONSUM EN EL COMERÇ AL DETALL. UNITAT: BASE 2001 (2003)			
	Índex	% variació mensual	% variació interanual
Gener	105,4	-1,1	3,4
Febrer	105,4	0,0	3,3
Març	105,9	0,5	3,4
Abril	107,7	1,7	3,1
Maig	108,0	0,3	3,0
Juny	107,8	-0,2	2,7
Juliol	107,1	-0,6	2,7
Agost	106,1	-0,9	2,8
Setembre	106,5	0,3	2,7
Octubre	107,4	0,9	2,5
Novembre	109,0	1,5	2,3
Desembre	109,0	0,0	2,2
Total del 2003	—	2,3	—

Unitat: base 2001.
Font: INE i elaboració pròpia.

Font: Elaboració pròpia.